

Unge valg af ungdomsuddannelse

Tilde Mette Juul
Ph.d. studerende

Forsker i unges valg af uddannelse i
overgangen mellem grundskole og
ungdomsuddannelser

cefu | Center for
Ungdomsforskning

Det empiriske grundlag

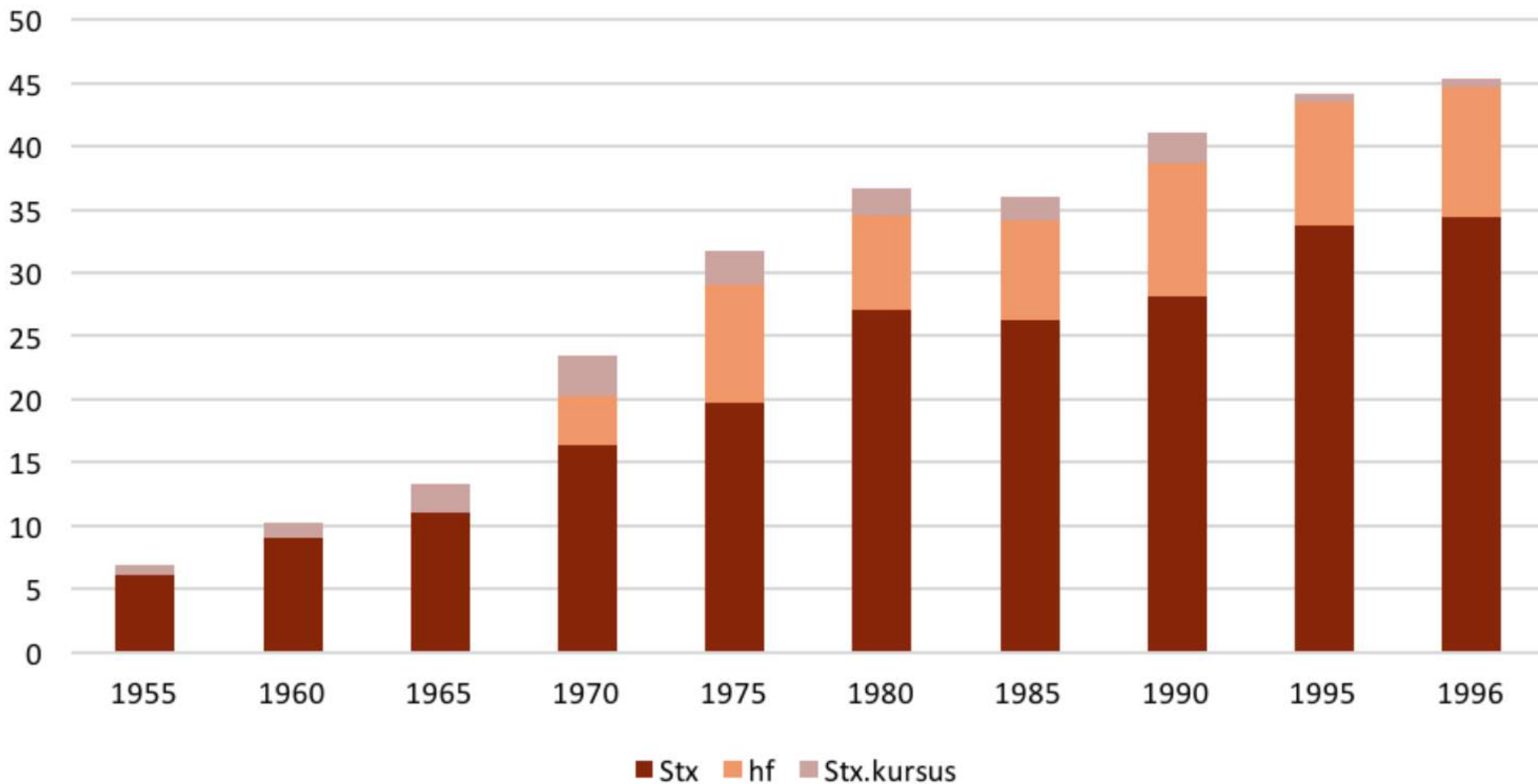

Individuelle
interviews
med 15
elever

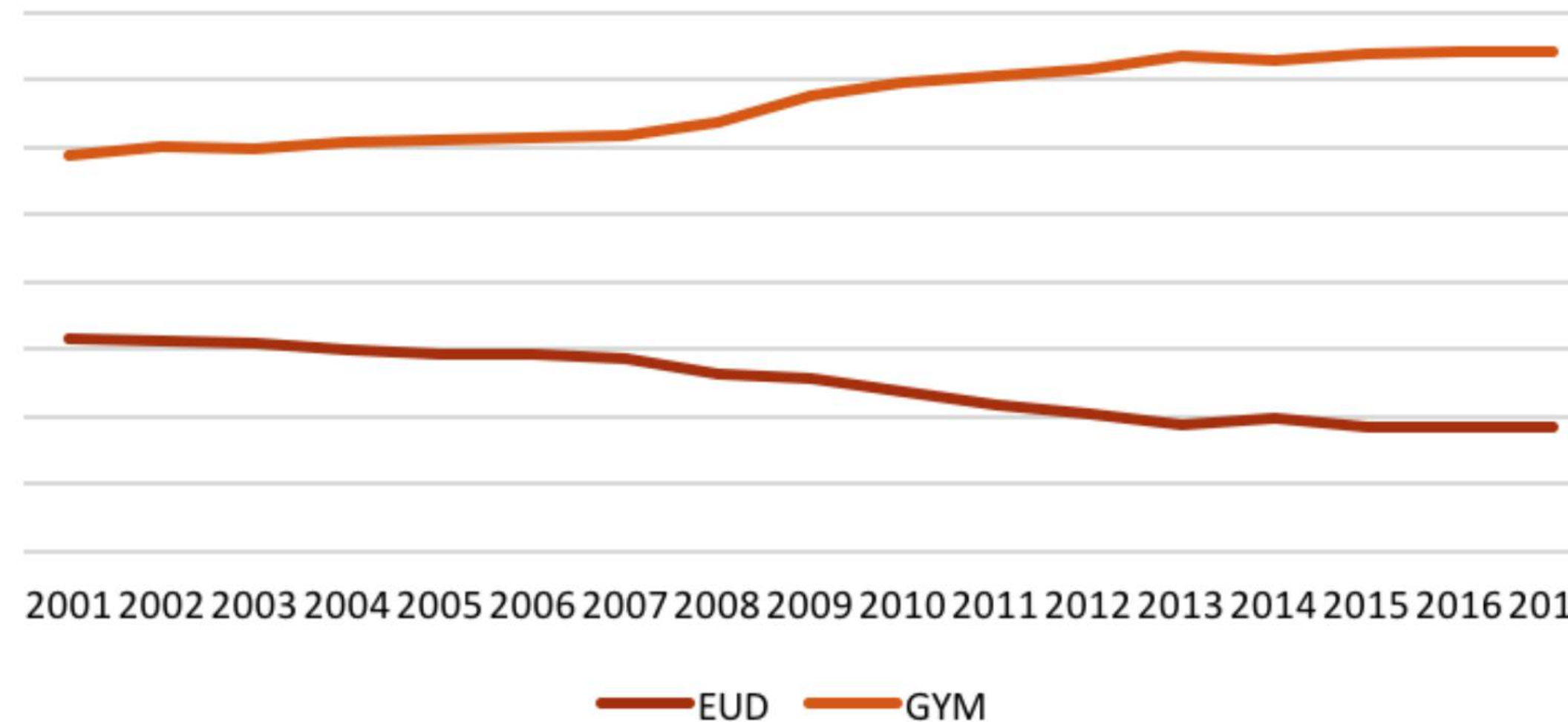
Historisk udvikling

Tilgangsfrekvensen til stx, hf og studenterkursus i 1955-1996

ilmelding til erhvervsuddannelser og gymnasiale ddannelser fra elever i 9. og 10. klasse som orlader grundskole i perioden 2001-2017

Historisk udvikling

Den ubekymrede valgproces

- Ca. 40 % af de unge (ikke i tvivl og ikke presset)
- Uddannelsesvalget fylder meget lidt (ej pres)
- Har ikke været synderligt i tvivl
- Har ikke seriøst overvejet andet end det valg der blev truffet
- Generelt et bredt men overfladisk kendskab til alle uddannelsesmuligheder. For mange bygger valget på en implicit forståelse af at uddannelsen er noget for dem.
- Generelt glade for det valg de træffer (blandt mine informanter)

Problem?

Fiona

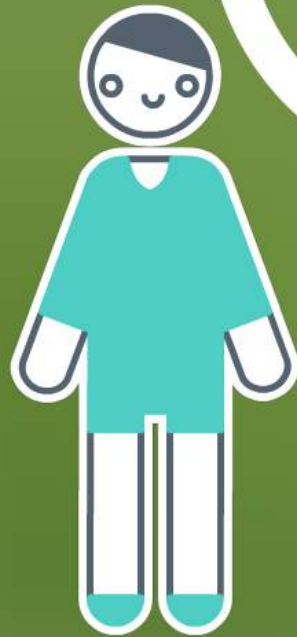

'Stx var bare
mere mig'

til

Jesper

Jeg skulle i erhvervspraktik og så skaffede min far en plads hos hans ven som er murer. (...) Det synes jeg var sjovt

Jeg skulle i erhvervspraktik og så skaffede min far en plads hos hans ven som er murer. (...) Det synes jeg var sjovt

Den ubekymrede valgproces

- Ca. 40 % af de unge (ikke i tvivl og ikke presset)
- Uddannelsesvalget fylder meget lidt (ej pres)
- Har ikke været synderligt i tvivl
- Har ikke seriøst overvejet andet end det valg der blev truffet
- Generelt et bredt men overfladisk kendskab til alle uddannelsesmuligheder. For mange bygger valget på en implicit forståelse af at uddannelsen er noget for dem.
- Generelt glade for det valg de træffer (blandt mine informanter)

Problem?

Den fokuserede valgproces

- Oplever uddannelsesvalget som et pres
- Men har kun været lidt eller slet ikke i tvivl
- Bruger meget tid på at undersøge muligheder og reflektere over uddannelsesvalget
- Præsterer ofte fagligt godt i skolen
- Ca. 15 % af de unge

Miro

Vesentlige pointer

Planlægning og kontrol kan ses som en måde at kontrollere angsten for at vælge forkert.

På marts af strategiske valg skilles unge i to grupper ud.

- Svare på spørgsmål om 'hvorfor' i valgprocessen
- Peger på udfordringer ved at fokusere på planer
- Peger på udfordringer ved tidligt erhvervsvalg
- Omvendt er der også potentielle for at unge orienterer sig i andre retninger på senere tidspunkter

Miro

Niende klasse

Miro: Jeg overvejede lidt eux, elektriker, men det er ikke noget jeg går vildt op. (...) men bagefter kunne jeg stå med et eller andet og skulle ikke skynde mig videre, (...) men det er også et vældig kompakt forløb, så du skal virkelig ville det.

Interviewer: Men hvorfor gik du væk fra det?

Miro: Jeg tænkte jeg nok ikke har brug for det. Jeg vil en anden vej (jura eller statskundskab).

Interviewer: Men du tænkte, at det var en fordel at få en erhvervskompetencegivende uddannelse?

*Miro: Ja, så jeg ikke står efter gymnasiet og **bare viser min hue**, men også har noget andet. Men jeg er blevet lidt mere afklaret med at jeg skal læse videre derfra.*

Niende klasse

Jeg har været inde og se hvilke fag, der giver adgang til forskellige uddannelser, som jeg tænker at jeg skal læse. Den mest søgte studieretning er samfundsfag A, engelsk A og matematik B. Engelsk på A åbner ikke op for noget helt vildt. Men matematik gør. Så er der også erhvervsøkonomi på C, den er lidt blandet, fordi, så er der også matematik. Fysikken er også god at have haft, ikke kun på C niveau. (...) Engelsk på B er fint, de fleste uddannelser beder om det og det er jo også obligatorisk. (Miro niende klasse)

Niende klasse

Miro: Jeg overvejede lidt eux, elektriker, men det er ikke noget jeg går vildt op. (...) men bagefter kunne jeg stå med et eller andet og skulle ikke skynde mig videre. (...) men det er også et vældig kompakt forløb, så du skal virkelig ville det.

Interviewer: Men hvorfor gik du væk fra det?

Miro: Jeg tænkte jeg nok ikke har brug for det. Jeg vil en anden vej (jura eller statskundskab).

Interviewer: Men du tænkte, at det var en fordel at få en erhvervskompetencegivende uddannelse?

*Miro: Ja, så jeg ikke står efter gymnasiet og **bare viser min hue**, men også har noget andet. Men jeg er blevet lidt mere afklaret med at jeg skal læse videre derfra.*

Niende klasse

Jeg har været inde og se hvilke fag, der giver adgang til forskellige uddannelser, som jeg tænker at jeg skal læse. Den mest søgte studieretning er samfundsfag A, engelsk A og matematik B. Engelsk på A åbner ikke op for noget helt vildt. Men matematik gør. Så er der også erhvervsøkonomi på C, den er lidt blandet, fordi, så er der også matematik. Fysikken er også god at have haft, ikke kun på C niveau. (...) Engelsk på B er fint, de fleste uddannelser beder om det og det er jo også obligatorisk. (Miro niende klasse)

Væsentlige pointer

Planlægning og kontrol kan ses som en måde at kontrollere angsten for at vælge forkert.

På trods af strategiske valg skifter unge løbende planer ud.

- Svært at pege på et 'turning point' i valgprocessen
- Peger på udfordringen ved at fokusere på planer
- Peger på udfordring ved tidligt erhvervsvalg
- Omvendt er der også potentiale for at unge orienterer sig i andre retninger på senere tidspunkter

Den fokuserede valgproces

- Oplever uddannelsesvalget som et pres
- Men har kun været lidt eller slet ikke i tvivl
- Bruger meget tid på at undersøge muligheder og reflektere over uddannelsesvalget
- Præsterer ofte fagligt godt i skolen
- Ca. 15 % af de unge

Miro

Vesentlige pointer

Planlægning og kontrol kan ses som en måde at kontrollere angsten for at vælge forkert.

På mads af strategiske valg skilles unge i to grupper:

- Sværet er peget på en "turning point" i valgprocessen
- Peget på udfordringen ved at fokusere på planen
- Peget på udfordringen ved tidligt erhvervsvalg
- Omvendt er der også potentielle for at unge orienterer sig i andre retninger på senere tidspunkter

Den tvivlende valgproces

- Har overvejet forskellige uddannelsesmuligheder og været noget eller meget i tvivl
- Oplever uddannelsesvalget som noget eller meget presset
- Uddannelsesvalget er svært pga. symbolske eller strukturelle barrierer
- Ofte fagligt i middelgruppen
- Ca. 30 %

Linus

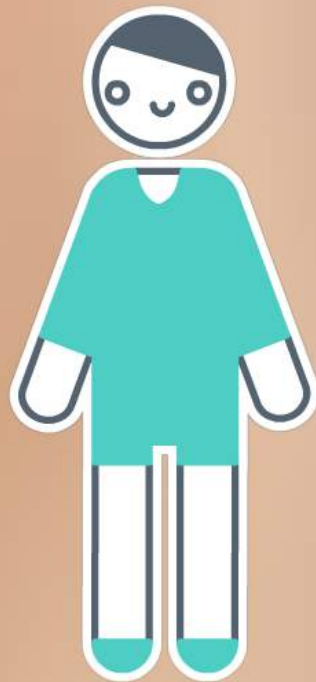
Luna

Væsentlige pointer

- Ikke kun de fagligt svage unge har brug for vejledning.
- Strukturelle barrierer kan stå i vejen for erhvervsuddannelsesvejen (geografi og usikkerhed om praktikpladser)
- Dege uden implicit viden om uddannelserne kan profitere af at få tid til at erfare, afprøve mm.
- Viser diskussionen mellem end og gymnasiet, hvor end ser som det sjove, men uakre og gymnasiet som det kedelige, men seriøse og sikre

Linus

9. Linus

Interviewer: Hvad har du valgt efter skolekassen?
Linus: Jeg har valgt, etc. Det lyder måske lidt kedeligt, men jeg vil gerne have en god bog om udviklingen...
Interviewer: Hvordan besluttede du dig for at vælge det?
Linus: Det gik meget hurtigt. Jeg taler med mine forældre om det et par uger inden ansøgningsfristen. Det var det eneste for mig. Det var dem, der fik mig overbevist til, at jeg ikke skulle gå til college, så fandt vi ud af det, det hed også rigtig, det er det bedste for mig...
Interviewer: Så det var faktisk en god idé?
Linus: Ja, og det fylder også meget i mit hoved, for jeg var sikker i retning, fordi jeg gerne ville vælge det helt rigtige. Det er måske lidt kedeligt at sige på et, men jeg ved at det er det bedste for mig.
Interviewer: Hvorfor er det bedste?
Linus: Så får jeg en god uddannelse og det er godt og lidt mere bekvemt at have en god uddannelse, også hvis man skal være selvstændig, så er det meget at få det tilbage på. Lidt mere sikkert, det er måske lidt at have det gjort i for år og senere når man selv en god uddannelse. Det er lidt for risikabelt.
Interviewer: Så college er risikabelt?
Linus: Ja, college er risikabelt, så er mere sikkert. Så kan jeg jo tage til college lidt senere.

- Ikke vejle
- Strul

9. klasse

Interviewer: Hvad har du valgt efter niende klasse?

Linus: Jeg har valgt stx. Det lyder måske lidt kedeligt, men jeg vil gerne have en god baggrundsuddannelse (...)

Interviewer: Hvornår besluttede du dig for at vælge stx?

Linus: Det gik meget hurtigt. Jeg talte med mine forældre om det et par uger inden (ansøgningsfristen). Det var det rette for mig. Det var dem, der fik mig overtalt til, at jeg ikke skulle på 3D college, så fandt vi ud af det, det lød også rigtigt, det er det bedste for mig.(...)

interviewer: Så det var i sidste øjeblik ?

Linus: Ja, og det fyldte også meget i mit hoved, for jeg var sådan i tvivl, fordi jeg gerne ville vælge det helt rigtige. Det er måske lidt kedeligt at tage på stx, men jeg ved at det er det bedste for mig.

interviewer: Hvorfor er det bedste?

Linus: Så får jeg en god uddannelse og det er godt og lidt mere beroligende at have en god uddannelse, også hvis man skal være selvstændig, så er der noget at falde tilbage på. Lidt mere sikkert, det er måske dumt at have det sjovt i tre år og senere står man uden en god uddannelse. Det er lidt for risikabelt.

interviewer: 3D college er risikabelt?

Linus: Ja, 3D college er risikabelt, stx er mere sikkert. Så kan jeg jo tage 3D college lidt senere.

Luna

9. klasse

Jeg ved jo at Aksel, han kender jeg rimelig godt. Han siger ikke så meget i klassen, og han skal jo på en erhvervsuddannelse. Nu siger jeg ikke, at alle er ligesom Aksel, overhovedet. Men jeg tænker lidt, at de folk, som vælger en eud, er lidt mindre.....du ved kloghed...eller kan man sige det? Det er ikke fordi de er dumme, men der er måske flere klogere og flittigere i klassen. Sidste år var der mange idioter, der bare sagde svarene uden at række fingeren op og jeg er jo lidt stille ligesom Aksel, ikke fordi jeg gider vælge en eud. Jeg tror bare de fleste, som vælger en eud er mere stille og har brug for at komme ud. Og jeg ved godt at jeg lige har sagt at jeg er lidt mere stille, men jeg gider bare ikke det der erhvervssting.

9. klasse

Jeg ved jo at Aksel, ham kender jeg rimelig godt. Han siger ikke så meget i klassen, og han skal jo på en erhvervsuddannelse. Nu siger jeg ikke, at alle er ligesom Aksel, overhovedet. Men jeg tænker lidt, at de folk, som vælger en eud, er lidt mindre....du ved kloghed...eller kan man sige det? Det er ikke fordi de er dumme, men der er måske flere klogere og flittigere i klassen. Sidste år var der mange idioter, der bare sagde svarene uden at række fingeren op og jeg er jo lidt stille ligesom Aksel, ikke fordi jeg gider vælge en eud. Jeg tror bare de fleste, som vælger en eud er mere stille og har brug for at komme ud. Og jeg ved godt at jeg lige har sagt at jeg er lidt mere stille, men jeg gider bare ikke det der erhvervsting.

Væsentlige pointer

- Ikke kun de fagligt svage unge har brug for vejledning
- Strukturelle barrierer kan stå i vejen for erhvervsuddannelsesvejen (geografi og usikkerhed om praktikpladser)
- Unge uden implicit viden om uddannelserne kan profitere af at få tid til at erfare, afprøve mm.
- Viser diktomien mellem eud og gymnasiet, hvor eud ses som det sjove, men usikre og gymnasiet som det kedelige, men seriøse og sikre

Den usikre valgproces

- Har ofte negative skoleerfaringer
- Kan enten ikke se sig selv i uddannelse (opgivende)
- Eller har drømme og ambitioner som ikke kan rummes i uddannelsessystemet
- Ca. 15 %

Vesentlige pointer

- Der mangler plads i uddannelsessystemet til unge med inkarnerede kulturelle kompetencer, som ikke ønsker boglig uddannelse.
- Statens kritiserer for, hvorvidt man er en god elev, hvilket kan ekskludere unge med en negativ selvforståelse.

0/0

Ronja

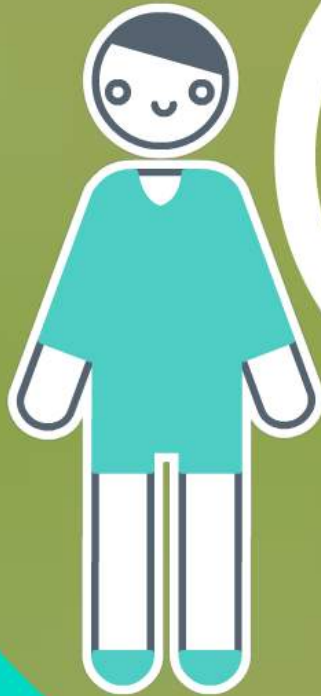
Jeg synes ikke, det er en stor drøm, men folk synes den er stor fordi den er svær at leve af, men det synes jeg ikke, man skal bare ville det nok.

(Ronja, 3. interview, ikke i uddannelse)

Jeg synes ikke, det er en stor drøm, men folk synes den er stor fordi den er svær at leve af, men det synes jeg ikke, man skal bare ville det nok.

(Ronja, 3. interview,
ikke i uddannelse)

Aksel

Det virkede som et sted, hvor man skulle have styr på sine ting, og det har jeg ikke. Derudover skulle man vide hvad man ville bagefter, og hvor man ville hen og det ved jeg ikke en skid om.

(Aksel, produktionsskole)

Det virkede som et sted, hvor man skulle have styr på sine ting, og det har jeg ikke. Derudover skulle man vide hvad man ville bagefter, og hvor man ville hen og det ved jeg ikke en skid om.

(Aksel, produktionsskole)

Væsentlige pointer

- Der mangler plads i uddannelsessystemet til unge med inkarnerede kunstneriske interesser, som ikke ønsker boglig uddannelse.
- Snævre kriterier for, hvornår man er en god elev, hvilket kan ekskludere unge med en negativ selvforståelse

Unges valg af ungdomsuddannelse

Unges viden om ungdomsuddannelserne

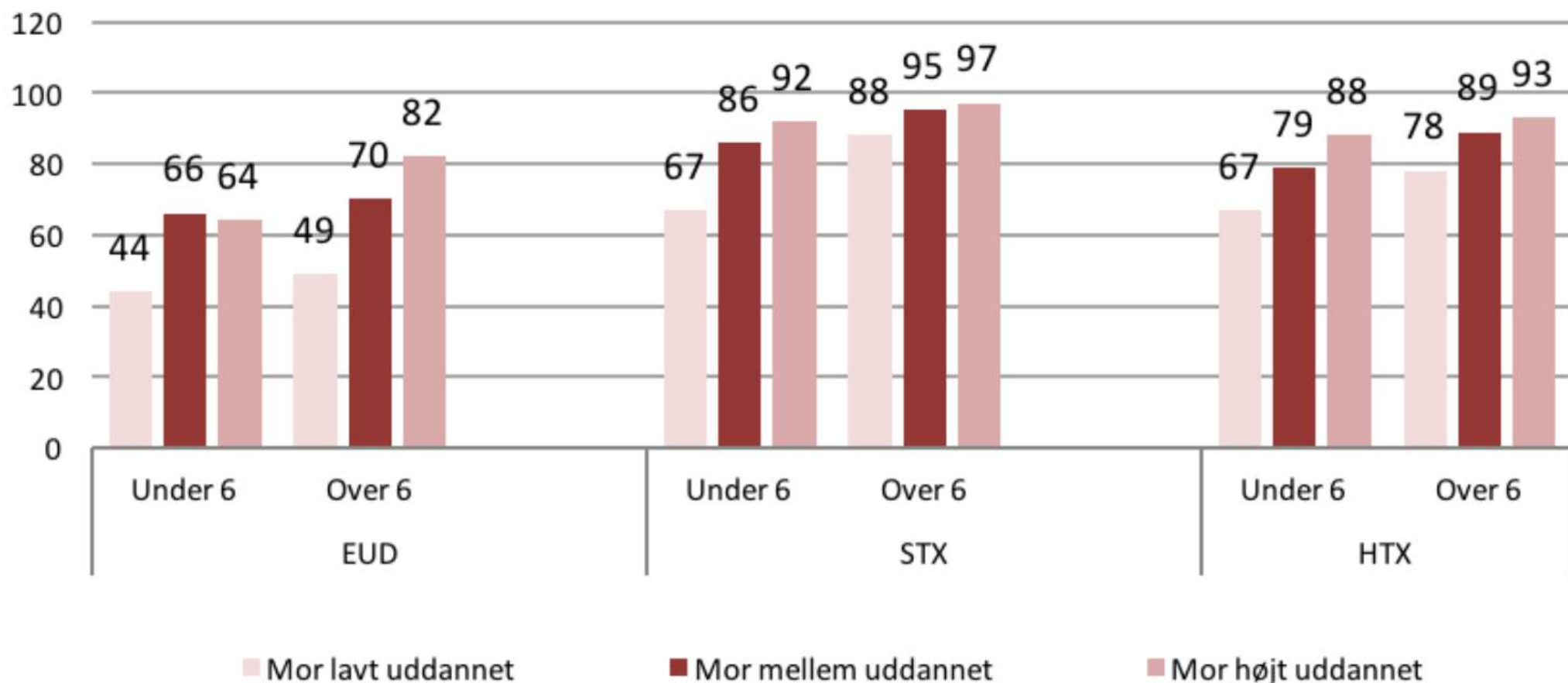

Hvem udviser mest viden om uddannelsessystemet?

- Unge som har valgt stx eller htx (omvendt med hf og eud)
- Unge som er 'interesserede' i uddannelse
- Unge som har forældre med stærk uddannelsesbaggrund

Hvilke uddannelser har du hørt om?

Viden om uddannelse afhænger ikke kun af vejledning, men også elevens interesse samt de vidensformer de unge har med sig hjemmefra og tager med ind i vejledningen

- Informationer bliver ikke altid til deklarativ viden, hvilket er et vilkår

Fokus på andre vidensformer?

- Unge, som ikke kan se sig selv i uddannelse udviser mindre indsigt i og overblik over uddannelse

Hvordan kan man støtte denne gruppe?

Mia har besøgt erhversskolen 19 gange med sin klasse

E: Kan du huske nogle erhversskoleoplevelser?

Mia: Nej

E: Kender du ikke erhversskoleoplevelser?

Mia: Nej, ikke rigtig

E: Men sags-assistent er jo en erhversskoleoplevelse

Mia: Ja, det er det faktisk. Men som sagt gik det jeg ikke ud af det.

[...]

E: Men du siger du har hørt om IT, hvad har du hørt?

Mia: Forberedelse, det er sådan du kan forberede dig på, hvad du vil være.

Mita har besøgt erhvervsskolen 19 gange med sin klasse

I: Kan du huske nogle erhvervsuddannelser?

Mita: Nej

I: Kender du ikke erhvervsuddannelser?

Mita: Neeej, ikke rigtig

I: Men sosu-assistent er jo en erhvervsuddannelse

Mita: Ja, det er det faktisk. Men som sagt gider jeg ikke vælge det.

(....)

I: Men du siger du har hørt om HF, hvad har du hørt?

Mita: Forberedelse, det er sådan du kan forberede dig på, hvad du vil være.

- Informationer bliver ikke altid til deklarativ viden, hvilket er et vilkår

Fokus på andre vidensformer?

- Unge, som ikke kan se sig selv i uddannelse udviser mindre indsigt i og overblik over uddannelse

Hvordan kan man støtte denne gruppe?

Unge oplever, at der bliver fokuseret meget på erhvervsuddannelser i vejledningen

Pointer

- Elever, som kan gennemskue den politiske dagsordenen føler sig manipuleret med. Retorikken kan føre til en konstituering af opfattelsen af eud som en mindre god uddannelse
- Viden om og erfaringer med stx - kan også få elever til at fravælge stx
- Besøg på erhvervsskoler og erhvervgymnasier har også fået unge til at se bort fra stx

At der mangler elever på eud, det talte de rigtig meget om derinde. Og så fortalte de om, hvordan gymnasiet er noget lort, og om hvordan eud er det bedste, der overhovedet findes. Jeg synes, det var lærerigt at vide noget om eud, men jeg kan ikke rigtig bruge det til noget, fordi jeg ikke vil vælge en eud. (Ludvig, ottende klasse)

At der mangler elever på eud, det talte de rigtig meget om derinde. Og så fortalte de om, hvordan gymnasiet er noget lort, og om hvordan eud er det bedste, der overhovedet findes. Jeg synes, det var lærerigt at vide noget om eud, men jeg kan ikke rigtig bruge det til noget, fordi jeg ikke vil vælge en eud. (Ludvig, ottende klasse)

Pointer

- Elever, som kan gennemskue den politiske dagsordenen føler sig manipuleret med. Retorikken kan føre til en konstituering af opfattelsen af eud som en mindre god uddannelse
- Viden om og erfaringer med stx - kan også få elever til at fravælge stx
- Besøg på erhvervsskoler og erhvervsgymnasier har også fået unge til at se bort fra stx

Unges viden om ungdomsuddannelserne

Unges valg af ungdomsuddannelse

Tak for i dag!

tmj@learning.aau.dk